

Arkivsak-dok. 200800077-19
Arkivkode 020 &13
Saksbehandler Kristin Loe Kjelstad/Marit Vorkinn/Ragnar Bjørnstad

Saksgang
Fylkesutvalget

Møtedato
15.4.2008

HØRINGSUTTALELSE TIL JORDVERNGRUPPAS RAPPORT "KLIMASKIFTE FOR JORDVERNET"

Forslag til

VEDTAK

Oppland fylkeskommune støtter regjeringens mål om å styrke jordvernet. Fylkeskommunen mener imidlertid at å gi ett sektorhensyn så sterke virkemidler som det legges opp til i rapporten, vil gjøre det problematisk å skape gode, helhetlige utviklingsstrategier, særlig på lokalt nivå. Oppland fylkeskommune er derfor prinsipielt uenig i at det innføres så sterke virkemidler for jordvernet som det her legges opp til.

Av hensyn til helhetsperspektivet i samfunnsplanleggingen vil Oppland fylkeskommune tilrå at en i første omgang prøver ut virkemidlene i den nye planloven, før andre virkemidler tas i bruk.

Når det gjelder de enkelte forslag til virkemidler har Oppland fylkeskommune følgende merknader:

- Informasjonsprogram: Informasjon om virkemidlene for jordvern i den nye planloven bør gjøres tilgjengelig så raskt som mulig etter at den nye planloven er behandlet i Stortinget.
- Styrking av planbestemmelsene i plan- og bygningsloven: Oppland fylkeskommune mener at forslaget til ny planlov vil gi tilstrekkelige virkemidler for å styrke jordvernet. I forhold til tiltak som går ut over den nye planloven, er fylkeskommunen i prinsippet skeptisk til særordninger som fratar lokal- og regionalpolitisk nivå handlingsrom.
- Sentrale myndigheter tar initiativ til utarbeiding av regional planer: Av hensyn til kommunenes sentrale posisjon som planmyndighet, vil Oppland fylkeskommune som en hovedregel frarå bruk av regionale planer for å fremme én sektorinteresse.
- Innføring av nye rikspolitiske retningslinjer for jordvern: Oppland fylkeskommune vil frarå en øking i antall rikspolitiske retningslinjer. En revidering av de rikspolitiske retningslinjene for samordnet areal- og transportplanlegging der man ser helhetlig på jordvern og by/tettstedsvekst anses som mer hensiktsmessig enn egne retningslinjer for jordvernet.

- Styrking av jordloven: Forslaget om at landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse støttes. Fylkeskommunen støtter også innføring av egen hjemmel for statlig tilsyn med kommunenes arbeid med landbruksforvaltning. Derimot bør inndragning av myndighet fra kommunene kun skje unntaksvis, etter at andre virkemidler er forsøkt benyttet.
- Ny lovhjemmel for vern av jordressurser: Forvaltning av jordressurser bør primært styres gjennom plan- og bygningsloven. Fylkeskommunen mener den nye planloven vil gi tilstrekkelige virkemidler for en god og langsiktig forvaltning av jordressursene. Behov for lovhjemmel for vern av spesielt viktige jordbruksområder bør likevel vurderes, sammen med evt. kompensasjonsordninger.
- Utvikling av den statlige landbruksforvaltningen på regionalt nivå: Det forutsettes at denne forvaltningen blir i samsvar med mål og intensjoner i den kommende forvaltningsreformen.
- For de øvrige foreslåtte virkemidlene, vises det til merknadene i saksinnstillingen.

Stein Erik Thorud
kst. fylkesrådmann

Hjalmar Solbjør
næringssjef

”Klimaskifte for jordvernet” - Høring av forslag til virkemidler for å styrke jordvernet

Regjeringen ønsker å styrke jordvernet. Landbruksdepartementet nedsatte derfor våren 2007 ei arbeidsgruppe for å vurdere eksisterende og nye virkemidler for å styrke jordvernet.

Rapporten fra gruppa, ”Klimaskifte for jordvernet”, er nå sendt på høring. hele rapporten kan leses på: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/Rapporter-og-planer/Rapporter/2008/Klimaskifte-for-jordvernet.html?id=495947>

Nasjonal politikk for jordvernet

Regjeringen har i Soria-Moria-erklæringen uttalt at matjord er en begrenset ressurs som det er et nasjonalt ansvar å ta vare på. I St. meld. 26 (2006-2007) ”Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand” er politikken konkretisert. Målet er at **den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010**. Dette innebærer en reduksjon av omdisponert areal fra 11400 daa pr. år i 1994(-2004) til 5700 daa pr. år i 2010.

Regjeringens politikk er for øvrig fulgt opp i Jordvernstrategi for Oppland 2007-2011, vedtatt i Fylkestinget i juni 2007.

Bakgrunnen for nå å vurdere nye virkemidler for jordvernet er bl.a. at:

- Kun 3.4% av Norges landareal er jordbruksareal i drift.
- De siste årene har det årlig vært omdisponert mellom 15.000 og 25.000 dekar dyrket og dyrkbart areal.
- Omkring 1 million dekar dyrket og dyrkbart jordbruksareal er forsvunnet de siste 50 årene.
- Riksrevisjonens undersøkelse om bærekraftig planlegging dok 3: 11(2006-2007), konkluderer med at viktige områder bygges ned i strid med nasjonale føringer for en bærekraftig utvikling.

Eksisterende virkemidler

For nærmere beskrivelse av eksisterende virkemidler i jordvernpolitikken vises det til rapporten ”Klimaskifte for jordvernet ”og Jordvernstrategien for Oppland.

(<http://www.planoppland.no/hovedEnkel.aspx?m=35114>, se høyre kolonne)

Forslag til nye virkemidler

Utgangspunktet for arbeidsgruppa som har jobbet med forslag til nye virkemidler er at lokale og regionale planmyndigheter ikke alltid følger opp nasjonale mål som forutsatt gjennom sin planbehandling. Arbeidsgruppa ser det derfor som nødvendig å forbedre og forsterke plansystemet, samt supplere med andre virkemidler. Gruppas forslag til virkemidler er:

1. Informasjonsprogram: Vinne hjertene for jordvern

Gjennom bl.a. nasjonale og regionale konferanser, spredning av studie- og informasjonsmateriell o.a. skal bevisstheten om betydningen av å ta vare på dyrka jord økes.

Merknad:

Erfaringene med generelle informasjonskampanjer er at de har begrenset effekt. Det er derfor viktig at informasjonen målrettes. Et særlig fokus bør rettes mot implementeringsfasen for den nye planloven, som trolig blir gjeldende fra 1.7.2009. Nasjonale og regionale myndigheter vil da gjennomføre en rekke informasjons- og opplæringstiltak for særlig kommunesektoren, og dette er en god anledning til å ta opp også jordvern hensyn. Fra vårt ståsted som regional planmyndighet er det viktig at informasjon om virkemidlene for jordvern i den nye planloven blir gjort tilgjengelig så raskt som mulig etter at den nye planloven er behandlet i Stortinget.

2. Styrking av planbestemmelsene i plan- og bygningsloven

Arbeidsgruppa gir støtte til Planlovutvalgets forslag om å styrke nasjonale, regionale og lokale myndigheters anledning til å regulere arealbruken. I tillegg bør forskriften om konsekvensvurderinger strammes inn i de tilfellene dyrka mark berøres.

Merknad:

Jordverngruppas rapport omhandler flere innspill til arbeidet med den nye planloven. Ot.prp nr. 32 - Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plandelen) foreligger nå, og jordvernet har en sentral plass i dette dokumentet. Lovforslaget vil gi større mulighet til et styrket jordvern, bla. med mulighet for egne hensynssoner for landbruk med tilhørende retningslinjer og bestemmelser, anledning til å fastsette regional planbestemmelse bla. for å hindre nedbygging av viktige landbruksområder og forslag om at dispensasjonsmyndigheten midlertidig kan legges til regionalt eller statlig organ for å ivareta viktige nasjonale eller regionale interesser. Vi mener forslaget til ny planlov legger opp til planprosesser som vil sikre at jordvernet har et sterkt fokus, samtidig som det sees i sammenheng med øvrige viktige samfunnsinteresser.

Vi går ikke nærmere inn på de delene av jordverngruppas forslag som ikke er tatt inn i forslaget til ny planlov, men er i prinsippet skeptisk til særordninger som fratår lokal- og regionalpolitisk nivå handlingsrom.

Vi støtter jordverngruppas merknad om behov for at gjeldende forskrift om konsekvensutredning (KU) blir klarere på når det skal konsekvensutredes, og at det er behov for bedre veiledning om hvordan jordvern håndteres i KU. Jordverngruppa anbefaler en egen veileder for KU og landbruk. Det kan være hensiktsmessig for landbrukets veiledningsapparat, mens vi ser at det for tiltakshavere og kommuner nok er mer hensiktsmessig med en videreutvikling av dagens veileder, der alle tema blir behandlet samlet.

3. Sentrale myndigheter tar initiativ til utarbeiding av regional planer

Arbeidsgruppa anbefaler at det utarbeides regionale planer for områder som har gode jordbruksarealer og høyt utbyggingspress, bla. med sikte på å fastlegge langsiktige utbyggingsretninger og langsiktige grenser for landbruk. Om nødvendig må dette pålegges regionene. Virkemidler eksisterer.

Merknad:

Plan- og bygningsloven er i motsetning til sektorlovgivningen, ment å fremme helhetsløsninger der ulike sektorinteresser avveies opp mot hverandre gjennom en politisk prosess. Regionale planer som har som mål å ivareta én sektorinteresse, kan i noen tilfeller være aktuelt, men bør være unntaket. Regionale planer som for eksempel fastlegger langsiktige utbyggingsretninger vil legge betydelige føringer på den kommunale

planleggingen. Disse utfordringene er ikke berørt av arbeidsgruppa. Vi vil derfor som hovedregel frarå at sentrale myndigheter tar initiativ til at regionale planer av den typen som her er nevnt utarbeides.

4. Innføring av rikspolitiske retningslinjer for jordvern

Jordverngruppa foreslår at det utarbeides nye rikspolitiske retningslinjer (RPR) for jordvern. Disse må være mer presise enn dagens RPR for samordnet areal- og transportplanlegging med hensyn til når jordvernet skal ha prioritet. Det må konkretiseres hvilke forutsetninger som må være oppfylt før dyrka mark kan omdisponeres.

Merknad:

En Rikspolitisk retningslinje gir økt vekt til ett tema, men vi er skeptiske til å øke antallet RPR vesentlig. I dag er det RPR for verna vassdrag, barn og unge og samordnet areal- og transportplanlegging, og RPR for Universell utforming er til vurdering. Som Jordverngruppas arbeid viser er omdisponeringen stor i tilknytning til by- og tettstedsvekst og samferdselstiltak. En revidering av RPR for samordnet areal- og transportplanlegging i forbindelse med ny planlov og endring til "statlig planretningslinje" (lovens §6.2) der man ser helhetlig på jordvern og by/tettstedsvekst kan derfor være vel så hensiktsmessig som egne retningslinjer for jordvernet.

Lovens § 6.1 om nasjonale forventninger og § 7.1 om regional planstrategi vil også gi føringer for et sterkt jordvern, samtidig med at innsigelse og klageadgang opprettholdes som viktige sikringsmekanismer.

5. Styrking av jordloven

Jordverngruppa anbefaler at Jordloven styrkes som virkemiddel for jordvern. Det anbefales bl.a. at landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse, at beslutningen om overføring av avgjørelsesmyndigheten til kommunene vurderes på nytt, samt at det etableres en lovhjælp for Fylkesmannen til å føre tilsyn med kommunenes arbeid på dette feltet.

Merknad:

Vi støtter Jordverngruppas forslag om at landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse. NIBR-rapport 2006:6 "Spredt utbygging og jordvern" viser at litt under halvparten av spredt utbygging på jordbruksareal er utbygging til landbruksformål, og er i dag unntatt jordlovsbehandling og dispensasjon fra LNF-formålet i kommuneplanen. Dette er et betydelig forbruk av dyrkamark, og det er viktig at det stilles samme krav til jordvern hensyn for plassering av bebyggelse knyttet til landbruket som til øvrige utbyggingsformål. At landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse vil for øvrig være positivt også i forhold til andre hensyn enn jordvern, som kulturminner, landskap og bebygde omgivelser.

Fylkeskommunen har et særskilt ansvar for forvaltningen av kulturminner, og ser at det er viktig at kommunene får større mulighet til å regulere landbruket byggevirksomhet gjennom jordloven og Plan- og bygningsloven. Endrete driftsformer i landbruket medfører at nye typer driftsbygninger i form av løsdrifts- og samdriftsfjøs oppføres en rekke steder. Disse bygningene kan ha stor innvirkning på både kjente og ikke-kjente kulturminner, samtidig som de kan ha stor negativ effekt på kulturlandskapet. Det er derfor viktig at det gjennomføres prosesser med hensyn til plasseringen av disse bygningene, og at forholdet til kulturminner blir avklart innen byggetiltak iverksettes.

Jordverngruppa anbefaler ny vurdering av avgjørelsesmyndigheten i omdisponerings- og delingssaker som ble delegert til kommunene i 2004, og skisserer to alternativer – enten å trekke tilbake avgjørelsesmyndigheten til regionalt statlig nivå eller en differensiert modell der kommuner som ikke har tydelige nok strategier /praksis blir fratatt myndigheten. Vi ser at det i noen tilfeller kan være behov for å stramme inn praksis, men mener en generell tilbakeføring av myndigheten er uheldig. Mange kommuner (for eksempel Lillehammerregionen og Hadelandsregionen med interkommunale landbrukskontorer) har bygd opp sterke fagmiljøer og stor lokalkunnskap. Der regional og nasjonal landbruksmyndighet mener det har utviklet seg en for liberal praksis bør det fra nasjonalt og regionalt nivå arbeides med dokumentasjon, kunnskapsoppbygging og bevisstgjøring før man evt. vurderer inndragning av myndighet fra kommunene. Vi mener at en inndragning av myndighet fra kommunene kun må skje unntaksvis (differensiert), etter at andre virkemidler er forsøkt benyttet.

Vi støtter innføring av egen hjemmel for statlig tilsyn med kommunens arbeid med landbruksforvaltning Dette vil være i samsvar med lovverket for andre viktige tjenesteområder der kommunene har ansvar. Det er også viktig at det etableres rutiner for informasjon om avgjørelser om omdisponering og deling etter jordloven, slik at klageadgangen blir reell for overordnet myndighet.

Dette feltet må for øvrig behandles særskilt ved innføring av forvaltningsreformen.

6. Ny lovhjemmel for vern av jordressurser

Jordverngruppa mener det bør utarbeides en hjemmel for å kunne verne jord med høyt produksjonspotensiale. Det bør igangsettes et arbeid for å utrede nærmere innretningen på en slik hjemmel, herunder om hjemmel bør tas inn i jordloven eller naturvernloven.

Merknad:

Vi mener primært at forvaltning av jordressurser bør styres gjennom plan- og bygningsloven. Ny planlov vil gi sterkere virkemidler for jordvernet, og det vil bli. være mulig å fastsette statlig og regional planbestemmelse som kan sikre viktige nasjonale og regionale hensyn. Planlovrevisjonen tar nettopp sikte på å bli en mer samordnende lov, med stor vekt på å sikre at det blir tatt hensyn til nasjonale/regionale føringer i lokale planer.

Den største fordelen ved en vernehjemmel vil være at dette gir en varig beskyttelse som kun staten kan oppheve, mens planlegging etter plan- og bygningsloven kan gi omkamper om omdisponering til attraktive utbyggingsformål. Vi mener likevel ny planlov i større grad enn dagens lov vil sikre langsiktighet i planleggingen ved at det innarbeides hensynssoner i kommuneplanene, og ved prosesser som bedre sikrer forankring av nasjonale og regionale interesser.

Jordverngruppas anbefaling om utarbeiding av hjemmel for vern av jordressurser med høyt produksjonspotensiale kan likevel være aktuelt i noen helt spesielle tilfeller, og dette bør vurderes i varetatt i lovverket. I sammenheng med dette må det ses på mulige kompensasjonsordninger for de som blir berørt.

7. Utbygging av samferdselsmessig infrastruktur brukes som virkemiddel for å dreie utbyggingsmønsteret mot områder med mindre arealkonflikter

Jordverngruppa anbefaler at sentrale myndigheter bla. i Nasjonal transportplan må sørge for å prioritere utbygging av transportsystemet som er nødvendig for å dreie utbyggingsmønsteret mot områder med mindre arealkonflikter.

Merknad:

Konsekvenser for utbyggingsmønsteret blir også i dag vurdert ved utbygging av samferdselsmessig infrastruktur. Arealknapphet gjør imidlertid at en ved vegutbygging ofte må fokusere på å finne løsninger som har minst samla negative konsekvenser. Miljømessig gode løsninger skal tillegges stor vekt i faglige og politiske prioriteringer, bla. i forbindelse med NTP.

8. Forbedret arealdokumentasjon

Arbeidsgruppa anbefaler at kunnskapsgrunnlaget om forvaltningen av jordressursene forbedres, slik at dokumentasjonen av arealverdiene og kunnskapen om utviklingen i arealbruken, får et høyere presisjonsnivå enn i dag.

Merknad:

Et godt beslutningsgrunnlag er alltid viktig, og fylkeskommunen støtter en forbedring av arealdokumentasjonen. En svakhet med dagens system er at kun kvantiteten, ikke kvaliteten, blir registrert ved omdisponering av landbruksareal. Vi er klar over at en klassifisering av arealer i forhold til kvalitet kan bli kostnadskreven, men ber om at mulighetene for en enkel kvalitetsklassifisering blir vurdert.

9. Styrking av jordvernet i styringsdialogen

Arbeidsgruppa anbefaler at kravene om et sterkere jordvern gjøres enda tydeligere enn i dag i styringsdialogen mellom Landbruks- og matdepartementet/Statens landbruksforvaltning og fylkesmennene/fylkeslandbruksstyrene.

Merknad:

Oppland fylkeskommune mener dette er et tiltak som ligger inn under LMDs/SLFs forvaltningsmyndighet allerede i dag, og har ikke merknader til hvordan de nevnte etater velger å gjennomføre styringsdialogen med underliggende organer.

10. Utvikling av den statlige landbruksforvaltningen på regionalt nivå

Arbeidsgruppa anbefaler at det uavhengig av forvaltningsreformen beholdes et sterkt kompetansemiljø for landbruks-, areal og ressursforvaltning på statlig regionalt nivå, for å sikre ivaretagelsen av den nasjonale jordvernpolitikken.

Merknad:

Det forutsettes at denne forvaltningen blir i samsvar med mål og intensjoner i den kommende forvaltningsreformen.

11. Andre virkemidler

Arbeidsgruppa har vurdert ulike former for økonomiske virkemidler, som innføring av jordvernavgift, men ikke funnet grunnlag for å foreslå slike virkemidler.

Arbeidsgruppa anbefaler også at det utarbeides et nytt og ambisiøst politisk mål for omdisponering av dyrka mark også for perioden etter 2010.

Konklusjon/anbefaling

Oppland fylkeskommune støtter regjeringens mål om å styrke jordvernet. Fylkeskommunen er ikke i tvil om at mange av de foreslåtte tiltakene vil være effektive i forhold til å styrke jordvernet. Om de i samme grad vil bidra til gode og helhetlige utviklingsstrategier, særlig på lokalt nivå, er vi mer i tvil om. Konsekvensene av de ulike tiltakene i forhold til andre sektorinteresser eller en helhetlig samfunnsplanlegging er ikke vurdert. Før eventuelt nye virkemidler blir innført, må en slik konsekvensvurdering gjennomføres.

Samfunnsplanlegging må være en avveining mellom sektorhensyn og gode helhetsløsninger. Å gi ett sektorhensyn så sterke virkemidler som det her legges opp til, vil lett forrykke balansen mellom helhet og sektorhensyn. Erfaringene fra planbehandling i vårt fylke er at summen av statlig sektorpolitikk (særlig landbruk, miljøvern og kulturvern) allerede i dag gjør utviklingen av mange lokalsamfunn vanskelig. Med en såpass sterk og ensidig styrking av jordvernet som arbeidsgruppa legger opp til, vil nasjonale målsettinger i landbrukspolitikken bli stående i motsetning til nasjonale målsettinger i regional- og distriktpolitikken (St.meld. nr. 21 (2005-2006) "Hjarte for heile landet. Om distrikts- og regionalpolitikken") Oppland fylkeskommune er derfor prinsipielt uenig i at det innføres så sterke virkemidler for jordvernet som det her legges opp til.

Alvoret i nedbyggingstakten av gode jordbruksområder tilsier at dette feltet får sterke virkemidler. Det mener vi den nye planloven legger opp til på en god måte ved vesentlig økte styringsmuligheter med arealbruken både på lokalt, regionale og nasjonalt nivå. Av hensyn til helhetsperspektivet i samfunnsplanleggingen vil Oppland fylkeskommune tilrå at en i første omgang prøver ut virkemidlene i den nye planloven, før andre virkemidler tas i bruk.

NOTAT

Til

Kristin Loe Kjelstad

Fra

Ragnar Bjørnstad

Vår ref.: 200800077-20 /020 & 13
Deres ref.:

Lillehammer, 2. april 2008

"Klimaskifte for jordvernet" - rapport fra jordverngruppa - høringsuttalelse fra fagenhet kulturvern

Vi viser til oversendelse fra Landbruks- og matdepartementet av rapporten "Klimaskifte fra jordvernet".

Bakgrunn

Hensikten med rapporten "Klimaskifte for jordvernet" er å gi:

- en status på arbeidet med å nå målsettingen om at årlig omdisponering av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010
- vurdere eksisterende virkemidler for et sterkt jordvern
- samt foreslå nye virkemidler for å styrke jordvernet

Jordvern og forholdet til kulturminner og kulturlandskap

Jordvernets stilling har betydning for forvaltningen av kulturminner og kulturlandskap. Dette gjelder kulturminner både i dyrka mark og i tilknyttede restarealer. Det finnes for eksempel en rekke automatisk fredete kulturminner i dyrka mark som er blant de viktigste, og ofte de eneste kildene vi har, til å forstå den eldste bosetningshistorien i deler av fylket og landet for øvrig. Disse kulturminnene er som oftest delvis skadet eller utsatt for slitasje som følge av landbruksdriften. Et styrket jordvern vil kunne medføre at en i mindre grad enn tidligere vil kunne fange opp disse kulturminnene ved arkeologiske registreringer og utgravninger. Samtidig vil et styrket jordvern medføre et større utbyggingspress på restarealene, der det ofte ligger synlige kulturminner.

På den annen side vil et styrket jordvern medføre færre dispensasjoner (frigiving) av automatisk fredete kulturminner i dyrka mark, noe som er positivt i forhold til de nasjonale målene om å minimere det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer. Et styrket jordvern kan bidra til å sikre kulturminner i dyrka mark mot nedbygging, men virkningen av dette svekkes dersom kulturminnene blir utsatt for skade og slitasje fra landbruksdrift.

Et styrket jordvern vil dessuten være viktig for å ivareta og bidra til å sikre kulturlandskap mot

Postadresse

Serviceboks
2626 LILLEHAMMER
Org. nr. 961382335

Besøksadresse

Kirkegaten 76
Bankkonto: 2000 09 50018
E-post: postmottak@oppland.org

Saksbehandler:

Ragnar Bjørnstad
Telefon: +47 6128 9000
Telefaks: +47 6128 9491

inngrep. Disse forholdene ble for øvrig påpekt i forbindelse med arbeidet med en jordvernstrategi for Oppland, vedtatt i Oppland fylkesting den 19.06.07.

Virkemidler

I den foreliggende rapporten er det foreslått en rekke virkemidler for å styrke jordvernet:

1. Det utarbeides et informasjonsprogram for å danne opinion ("vinne hjertene") for jordvern.
2. Det gis støtte til planlovutvalgets forslag om styrking av virkemidler i plan- og bygningsloven på nasjonalt, regional og kommunalt nivå som gir anledning til å regulere arealbruken, herunder ivareta jordvern. Jordverngruppa foreslår dessuten at forskriften om konsekvensutredninger (KU) strammes inn og gjøres mer presis i de tilfeller dyrka mark berøres, og at det utarbeides en ny veileder for KU og landbruk.
3. Det tas initiativ fra sentrale myndigheter til igangsetting av regionale planprosesser. Om nødvendig må dette pålegges regionene. Virkemidler eksisterer.
4. Det utarbeides nye Rikspolitiske retningslinjer for jordvern
5. Jordloven styrkes som virkemiddel for jordvern. Det anbefales at landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse, at beslutningen om overføring av avgjørelsesmyndigheten til kommunene vurderes på nytt, samt at det etableres en lovhjemmel for Fylkesmannen til å tilføre tilsyn med kommunenes arbeid på dette feltet.
6. Det utarbeides en hjemmel for vern av jordvernressurser med formål å sikre muligheten for fortsatt biologisk produksjon på arealer med høyt produksjonspotensial. Det bør igangsettes et arbeid for å utrede nærmere innretningen på en slik hjemmel, herunder om hjemmelen bør tas inn i jordlova eller naturvernloven.
7. Sentrale myndigheter må i Nasjonal Transportplan sørge for å prioritere utbygging av transportsystemet som er nødvendig for å dreie utbyggingsmønsteret mot områder med mindre arealkonflikter.
8. Kunnskapsgrunnlaget om forvaltningen av jordressursene må forbedres slik at dokumentasjonen av arealverdiene, og kunnskapen om utviklingen i arealbruken, får et høyere presisjonsnivå enn i dag.
9. Prioriteringen av jordvernet i styringsdialogen mellom LMD/SLF og Fylkesmannen må gjøres enda klarere enn i dag.
10. Uavhengig av forvaltningsreformen må det beholdes et sterkt kompetansemiljø for landbruks- areal- og ressursforvaltning på et statlig regionalt nivå, for å sikre ivaretagelsen av den nasjonale jordvernpolitikken
11. Det utarbeides et nytt ambisiøst mål for ytterligere reduksjon i omdisponeringen av dyrka mark.

Av de foreslåtte punktene vil vi særlig kommentere punkt 2 og 5, som omhandler virkemidlene i plan- og bygningsloven og jordloven. Jordverngruppa påpeker i rapporten at "Landbrukets egen byggevirksomhet er kilde til omdisponering av store arealer med dyrka jord". I lys av dette er det et viktig argument at en må se på egen bruk av ressursene, dersom en skal få aksept for et strengere jordvern. Kulturminnemyndighetene i Oppland fylkeskommune støtter forslaget om å gi kommunene større muligheter til å regulere landbrukets byggevirksomhet gjennom plan- og bygningsloven og jordloven. Endrete driftsformer i landbruket medfører at nye typer driftsbygninger i form av løsdrifts- og samdriftsfjøs oppføres en rekke steder. Disse bygningene kan ha stor innvirkning på både kjente og ikke-kjente kulturminner, samtidig som de kan ha stor negativ effekt på kulturlandskapet. Det er derfor viktig at det gjennomføres prosesser med hensyn til plasseringen av disse bygningene, og at forholdet til kulturminner blir avklart innen byggetiltak iverksettes.

Konklusjon

Det ligger en rekke kulturminner i tilknytning til dyrka mark og restarealer i landbruket som blir berørt av et styrket jordvern. Potensielt sett vil et styrket jordvern kunne bidra til å minske det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. Samtidig er det viktig å erkjenne at en rekke kulturminner er utsatt for skade og slitasje som følge av landbruksdrift. En styrking av jordvernet vil kunne medføre at en i mindre grad vil fange opp disse gjennom arkeologiske undersøkelser.

Kulturminnemyndighetene støtter vurderingene og forslagene til tiltak som framkommer i rapporten. Når det gjelder de konkrete tiltakene som foreslås for å styrke jordvernet, støtter vi særlig forslagene under punkt 2 og 5 som sikrer at det gjennomføres prosesser for å ivareta kulturlandskap og kulturminner i tilknytning til landbrukets byggevirkosomhet.

Med hilsen

Dagfinn Claudius
fylkeskonservator

Ragnar Bjørnstad
konservator/arkeolog

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak
Arkivnr.
Saksbehandler

Arkivsak-dok. 200800077
Arkivkode ArkivKode
Saksbehandler Kristin Loe Kjelstad

Saksgang	Møtedato	Saknr
Fylkesutvalget	15.04.2008	32/08

Fylkesutvalget har behandlet saken i møte 15.04.2008 sak 32/08

Forslag til

VEDTAK

1. Oppland fylkeskommune støtter regjeringens mål om å styrke jordvernet. Fylkeskommunen mener imidlertid at å gi ett sektorhensyn så sterke virkemidler som det legges opp til i rapporten, vil gjøre det problematisk å skape gode, helhetlige utviklingsstrategier, særlig på lokalt nivå. Oppland fylkeskommune er derfor prinsipielt uenig i at det innføres så sterke virkemidler for jordvernet som det her legges opp til.
2. Av hensyn til helhetsperspektivet i samfunnsplanleggingen vil Oppland fylkeskommune tilrå at en i første omgang prøver ut virkemidlene i den nye planloven, før andre virkemidler tas i bruk.
3. Når det gjelder de enkelte forslag til virkemidler har Oppland fylkeskommune følgende merknader:
 - Informasjonsprogram: Informasjon om virkemidlene for jordvern i den nye planloven bør gjøres tilgjengelig så raskt som mulig etter at den nye planloven er behandlet i Stortinget.
 - Styrking av planbestemmelsene i plan- og bygningsloven: Oppland fylkeskommune mener at forslaget til ny planlov vil gi tilstrekkelige virkemidler for å styrke jordvernet. I forhold til tiltak som går ut over den nye planloven, er fylkeskommunen i prinsippet skeptisk til særordninger som fratar lokal- og regionalpolitisk nivå handlingsrom.
 - Sentrale myndigheter tar initiativ til utarbeiding av regional planer: Av hensyn til kommunenes sentrale posisjon som planmyndighet, vil Oppland fylkeskommune som en hovedregel frarå bruk av regionale planer for å fremme én sektorinteresse.
 - Innføring av nye rikspolitiske retningslinjer for jordvern: Oppland fylkeskommune vil frarå en øking i antall rikspolitiske retningslinjer. En revidering av de rikspolitiske retningslinjene for

samordnet areal- og transportplanlegging der man ser helhetlig på jordvern og by/tettstedsvekst anses som mer hensiktsmessig enn egne retningslinjer for jordvernet.

- Styrking av jordloven: Forslaget om at landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse støttes. Fylkeskommunen støtter også innføring av egen hjemmel for statlig tilsyn med kommunenes arbeid med landbruksforvaltning. Derimot bør inndragning av myndighet fra kommunene kun skje unntaksvis, etter at andre virkemidler er forsøkt benyttet.
- Ny lovhjemmel for vern av jordressurser: Forvaltning av jordressurser bør primært styres gjennom plan- og bygningsloven. Fylkeskommunen mener den nye planloven vil gi tilstrekkelige virkemidler for en god og langsiktig forvaltning av jordressursene. Behov for lovhjemmel for vern av spesielt viktige jordbruksområder bør likevel vurderes, sammen med evt. kompensasjonsordninger.
- Utvikling av den statlige landbruksforvaltningen på regionalt nivå: Det forutsettes at denne forvaltningen blir i samsvar med mål og intensjoner i den kommende forvaltningsreformen.
- For de øvrige foreslåtte virkemidlene, vises det til merknadene i saksinnstillingen.

Ivar Odnes, Sp, la fram slikt forslag til vedtak:

”Oppland fylkeskommune støtter i hovedtrekk rapporten fra jordverngruppa som ble lagt fram 8. januar 2008. Fylkestinget vedtok i sak 31/07 *Jordvernstrategi for Oppland*, og mener forslagene fra jordverngruppa er i godt samsvar med denne. Forslagene vil gjøre det mulig å gjennomføre jordvernstrategien.

Rapportens vurderinger om at eksisterende virkemidler i arealforvaltningen er for dårlig utnyttet, og i tillegg må forbedres på noen områder, støttes.

Videre beskriver rapporten status og utfordringer i jordvernarbeidet, og kommer med forslag til nye virkemidler som er sammenfatta i 11 punkter. Disse punktene støttes, med følgende kommentarer:

- Til pkt 4 om rikspolitiske retningslinjer om jordvern er det i tillegg viktig å styrke jordvernet i andre aktuelle rikspolitiske retningslinjer, som rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging (RPR-ATP)
- Til pkt 5 vedrørende tilbakekalling av myndigheten til kommunene mener Oppland fylkeskommune at kommunenes praksis bør evalueres, og at man er tilbakeholden med å frata kommunene avgjørelsesmyndigheten. Overføringen av avgjørelsesmyndigheten har styrket kommunene som landbrukspolitisk aktør, og det er viktig at dette får utvikle seg videre. Dersom det blir innført krav til omdisponeringstillatelse for landbruk, bør dette tillegges jordloven og saksbehandling legges til kommunene”.

Votering:

Strekpunkt 2 i forslag fremmet av Ivar Odnes ble satt opp imot kulepunkt 5 i fylkesrådmannens innstilling: Forslaget fra Odnes ble vedtatt mot 4 stemmer. Resten av forslaget fra Odnes fikk 2 stemmer og falt.

Fylkesutvalget fattet slikt

VEDTAK

1. Oppland fylkeskommune støtter regjeringens mål om å styrke jordvernet. Fylkeskommunen mener imidlertid at å gi ett sektorhensyn så sterke virkemidler som det legges opp til i rapporten, vil gjøre det problematisk å skape gode, helhetlige utviklingsstrategier, særlig på lokalt nivå. Oppland fylkeskommune er derfor prinsipielt uenig i at det innføres så sterke virkemidler for jordvernet som det her legges opp til.
2. Av hensyn til helhetsperspektivet i samfunnsplanleggingen vil Oppland fylkeskommune tilrå at en i første omgang prøver ut virkemidlene i den nye planloven, før andre virkemidler tas i bruk.
3. Når det gjelder de enkelte forslag til virkemidler har Oppland fylkeskommune følgende merknader:
 - Informasjonsprogram: Informasjon om virkemidlene for jordvern i den nye planloven bør gjøres tilgjengelig så raskt som mulig etter at den nye planloven er behandlet i Stortinget.
 - Styrking av planbestemmelsene i plan- og bygningsloven: Oppland fylkeskommune mener at forslaget til ny planlov vil gi tilstrekkelige virkemidler for å styrke jordvernet. I forhold til tiltak som går ut over den nye planloven, er fylkeskommunen i prinsippet skeptisk til særordninger som fratar lokal- og regionalpolitisk nivå handlingsrom.
 - Sentrale myndigheter tar initiativ til utarbeiding av regional planer: Av hensyn til kommunenes sentrale posisjon som planmyndighet, vil Oppland fylkeskommune som en hovedregel frarå bruk av regionale planer for å fremme én sektorinteresse.
 - Innføring av nye rikspolitiske retningslinjer for jordvern: Oppland fylkeskommune vil frarå en øking i antall rikspolitiske retningslinjer. En revidering av de rikspolitiske retningslinjene for samordnet areal- og transportplanlegging der man ser helhetlig på jordvern og by/tettstedsvekst anses som mer hensiktsmessig enn egne retningslinjer for jordvernet.
 - Tilbakekalling av myndigheten til kommunene: Oppland fylkeskommune mener at kommunenes praksis bør evalueres, og at man er tilbakeholden med å frata kommunene avgjørelsesmyndigheten. Overføringen av avgjørelsesmyndigheten har styrket kommunene som landbrukspolitisk aktør, og det er viktig at dette får utvikle seg videre. Dersom det blir innført krav til omdisponeringstillatelse for landbruk, bør dette tillegges jordloven og saksbehandling legges til kommunene.
 - Ny lovhjemmel for vern av jordressurser: Forvaltning av jordressurser bør primært styres gjennom plan- og bygningsloven. Fylkeskommunen mener den nye planloven vil gi tilstrekkelige virkemidler for en god og langsiktig forvaltning av jordressursene. Behov for lovhjemmel for vern av spesielt viktige jordbruksområder bør likevel vurderes, sammen med evt. kompensasjonsordninger.
 - Utvikling av den statlige landbruksforvaltningen på regionalt nivå: Det forutsettes at denne forvaltningen blir i samsvar med mål og intensjoner i den kommende forvaltningsreformen.
 - For de øvrige foreslåtte virkemidlene, vises det til merknadene i saksinnstillingen.

RETT UTSKRIFT:

DATO: 21. april 2008